

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Extra Posten.

Måndagen den 30 October 1820.

Betraktelser öfver den Italienska Litteraturens trenne Fäder, Dante, Petrarca och Boccaccio.

Så djup och betydelsefull medelåldrens anda är, och så intressanta betraktelser denna andas inflytelse kan föranleda, lär man dock ej kunna neka, äfven med mycken förkärlek för denna Historiens och Litteraturens äkta romantiska tidpunkt, att den antika världens sol-ljus slutligen blef en beck-fackla, hvarmed man ömkligen letade sig fram i en barbarisk skymning. Vetenskaperna, hvarifrån det egentliga ljuset skulle utgå, voro inskränkta inom klostren allena, och om de än här idkades med mycken ifver, kunde deras verkan i allmänhet blifva ringa; ty munken i sin klostervrå skall alltid förblifva ensidig, och hans öfversigt af lifvet inskränkt som hans boning och lefnadsätt. Astrologiska och chemiska visioner, samt den scholastiska philosophiens periphatetiska stridigheter sysselsatte uteslutande denna tidens lärde, och som män deraf väntade endast få goda frukter, har man särdeles i sednare tider låtit förläda sig att upphöja denna klosterliga studering alltför mycket, emedan följderna deraf varit öfver all förmodan stora.

Också blef detta stilla verkande den lifsanda, som till slut bortbläste töcknet

och åter framkallade dagens strålar; ty de Provençalska och Italienska Furstarne medförde från de klosterliga Instituterna en smak för lärdom och konst, som uppmuntrade dem att ädelmodigt understödja Skalderna, liksom de kunnat inse hvad erfarenheten har lärt oss, att ett folks Litteratur bör begynna med poesien. Det var i södra Frankrike, det var i Provence, som det sköna sträfvandet efter känslornas fria utveckling först yttrade sig, och i fulla tre sekler bibehöll sig Trubadourernas sköna konst i tilltagande, culminerande och aftagande blomstring. Den upphörde ändtligen, emedan dess inskränkta ämne var uttömdt, och den år 1324 till denna konstens bibehållande stiftade *Academie des jeux floraux* i Toulouse var blott ett matt bemödande att hämma Lethe i sitt lopp. Inellertid upplarnade skaldekonstens horizon i Italien, och tre utmärkta snillen blefvo den Italienska, och med denna, i vissa atseenden, hela den nyare litteraturens Fäder.

Dante.

Dante, eller egentligen *Durante Alighieri*, föddes 1265 i Florenz, som då var skådeplatsen för en hårdnackad inbördes strid mellan Folket och Adeln. Men midt under dessa oroligheter hade smaken vaknat för det sköna, och *Cavalcanti*, *Cino da Pistoja* o. fl. redan skördat mer eller mindre förtjenta lagrar. Dantes lärare

var den Florentinske Republikens Stats-Sekreterare, den lärde Brunetto Latini, som undervisade honom i alla den tiden idkade vetenskaper, i synnerhet med afseende på de höga embeten, hvartill hans börd öppnade honom vägen. Dante tjänste i kriget mellan Arrezzo och Pisa, var sedan Gesandt i Rom, och blef år 1300 en af Statens Priorer. Då han som Ghibellin satte sig emot den Franska Konung Philip den Fjerdes bror, Carl af Valois, hvilken Påven afsände att förlika de stridande partierna, blef han landsförvist och hans förmögenhet indragen. Han fann ett ädelmodigt beskydd hos *Can della Scala*, Veronas öfverherre, hos hvilken hvarje utmärkt man var säker att finna en tillflykt. Hans vistelse var imellertid delad emellan åtskilliga städer, till hans död i Ravenna år 1321. Den Venetianske Patriciern Pietro Bembo har låtit sätta ett präktigt monument öfver honom i Minoriterkyrkan, och Florentinerna, som efter hans död ångrade sitt uppförande, gifvo ärlig lön åt en lärare, som skulle förklara Dantes skrifter. Utom *Villani* o. fl. bekläddes denna post äfven af den berömda *Boccaccio*.

Dantes förnämsta verk *la divina Comedia* består af 100 sånger i tre afdelningar: *l'Inferno* (helfvetet), *il purgatorio* (skärselden) och *il paradiso*. En syn, hvilken han säger sig hafva haft år 1300, har gifvit anledning till denna skaldedigt, hvori han, ledsagad af Virgilius, besöker helfvetet och skärselden, och åtföljd af sin älskade *Beatrice*, hans ideal af ädel kvinnlighet, kommer han till paradiset. — Benämningen *Comedia* härrör från den triviala föreställningen om Comediens o-undvikligt lyckliga upplösning, och *divina* är ett tilläggsord, hvarmed sednare beundrare hafva förlängt titeln. Att omfatta hela denna idee, att med poesiers trollstaf upplifva alla den idealiska och materiella världens föremål är ett upphöjdt snille värdigt, och den framgång, hvarmed han på några ställen målar verkligt para-

disiska känslor, visar, att han kände och förut väge sina krafter. Också ligger fe-len i Dantes digt ej i formen och utförandet, utan vidlåda oskiljaktigt sjelfva ämnet. Den stora orimligheten oberäknad att gifva den scholastiska filosofien en episk behandling, är det ganska märkbart hos Dante, äfvensom med nödvändiga modificationer af tid och rum hos de sednare Skalderna Milton och Klopstock, huru litet religionen är tjenlig att behandlas i ett Epos. Det himmelska, gudomen och religionen kan aldrig direkte framställas, utan måste, för att nyttja ett precieöst, men begripligt uttryck, vara den anda, som svärfvar öfver poesiers sällsamt böljande vatten, d. ä. religionen måste osynligt genomgå och upplifva det hela; ty skall den vara allegoriens egentliga upplösning, då blir poesien, liksom hos Dante, ömsom platt och svulstig, trivial och öfverspänd. Dante kände imellertid noga sina samtida, och skref alldeles i tidens anda; han fordrar därför en större bekantskap med denna än någon annan Skald. Man gaf den tiden till folkets förlustelse skådespel, hvori helvetet, de fördömdas plågor och Satan i egen person förekommo, och Boccaccio säger, att när Dantes Helfvete var utkommet, blef det en allmän tro, att författaren verkligen hade gjort en tour der nere, äfvensom Dante sjelf höjde i Verona tvenne fruntimmer anmärka, att hans skägg och hår voro svedda af hettan. Man kan därför med skäl tillskrifva denna smak mången förekommande ofemnhet, och med säkerhet antaga, att han trodde sig förherrliga sjelfva religionen, der han lemnar oss iskalla, och endast fyller vår fantasi med fula alster och onaturliga missfoster. — Dantes digt innefattar äfven, beslöjad af en fin allegorie, en ren historisk antydning, och är egentligen i sin grund-idee ett medofantlig lärdom och lysande ordkram utfördt bevis, att en världslig universalmonarki, genom själen af och i jämnvigt med den andeliga makten, förvaltd af Christi

Ståthållare på jorden, bör å nyo kunna framkalla den gyllne åldern. Till följe af denna idee äro de salige och fördömde fördelte. Den scholastiska filosofiens heroer bo i sjelfva solen, medan Kejsar Fredrik den Andra och Rudolph af Habsburg lida i helfvetet; den förre, emedan han blott arbetade för den världsliga makten, den andra, emedan han med liknöjdhet förspillede sjelfva kejsare-kronan. Mahomed lider, alldeles efter tidens anda, de rysligaste kval, och i hans fullkomligt symboliserade straff, samt på många andra ställen, som t. ex. i Ugolinos och ärkebiskop Ruggieris djupt hemtade plågor, står den hårde Ghibellinern, besjälad af en ursinnig partianda och alla dess favor, så lefvande framför oss, att man kunde tillägga upplinnaren af sådana grymheter en verkligt satanisk karakter, om ej på andra ställen himmelska harmonier, sjungne vid den brinnande kärlekens svärmande harpa, åter försmälte hjertat och upplöste det i det ljufvaste medlidande eller den innerligaste ömhet. — Med sin theologiska och historiska tendens under episk form, och öfverallt genomflädat med satirens nåsflor, har likväl Dantes *comedia*, märkvärdigt nog! intet af den romantiska andan. Öfverhufvud har den romantiska poesien aldrig fått insteg i Italien, så mycket national-karakteren synes derföre vara böjd. Den moderna och egentligen christliga poesien har aldrig der, som i Spanien, utträngt den antika, och huru mycket tillgitvenheten för denna och försöket att kvarhålla hvad tiden längesedan aflägsnat, och som aldrig kan komma tillbaka, har skadat det äkta poetiska sinnet, synes klarligen i sednare Italienska skaldeverk. Den moderna poesien vann imellertid genom Dante ett stort framsteg, då han gaf ett exempel af skrift i det föraktade *volgare* eller folkspråket i stället för Latin, som ansågs för den enda passande vehikel, hvarigenom man skriftligen kunde meddela sina tankar. Också torde han hafva tyekat mellan Italienskan och Pro-

vençalskan, emedan det sednare ansågs för mycket ådlare såsom hofvens och skaldernas språk. Han bröt sig imellertid en ny bana, och Italienarne hålla med rätta hans verk för deras språks hufvudkälla, hvilket också nästan är det enda företräde denna, i allt hvad poesie angår, till rimmeri och improvisering urartade nation, ännu tycks vilja förinna honom.

(Forts. e. a. g.)

Titi-Apan från Orenoko.

(Efter von Humboldt.)

De minsta och täckaste *Titi-apor* äro de från *Cassiguiari*. Färgen på deras hår är guldgul; hela deras kropp utdunstar en svag Muskus. Deras ansigtsdrag äro alldeles som hos barn; de hafva samma uttryck af oskuld, samma skalkaktiga småleende och samma hastiga öfvergång från glädje till sorg. Indianerne försäkra, att djuret gråter liksom en menniska, när det känner ångslan, och denna anmärkning är fullkomligt riktig. Så snart denna apa förråder fruktan eller bedröfvelse, stiga tårarne i hennes ögon. *Titi-apan* är i beständig oro, men dess rörelser äro lika hastiga som behagliga. Man finner henne aldrig ond, utan alltid lekande, hoppande eller sysselsatt med att fånga insekter, bland hvilka hon föredrager spindeln framför all föda ur växtriket. Hon har det besynnerliga vanan att se den i munnen, som talar, och kan hon sätta sig på hans skuldra, så vidrör hon hans tänder eller tunga med sina fingrar. För resande, som samla insekter, är hon isynnerhet farlig. Man må aldrig så sorgfälligt förvara insekterna, så upptäckas de snart af *Titi-apan*, och sedan hon först, utan att sära sig, har lossat dem ifrån nålarna, hvarpå de voro uppsatta, spisar hon dem ganska begärligt. Dessa små apors skarpa syn går så långt, att en af dem, som vi förde med oss till

Guayana, i Cuviers's Natural-historia noga igenkände de kopparstick, som föreställde insekter. Ehuru dessa kopparstick voro ofärgade och svarta, utsträckte apan sina små händer, i hopp att fånga en gräshoppa eller en geting, men var alldeles likgiltig för andra kopparstick, som innehöllo däggande djur, fåglar o. s. v. Van vid ett klimat, som med sin ofta molnbetäckta himmel är lugtigare och mindre hett än vid kusterna, förlorar Titi-apan till någon del sin munterhet, när den flyttas från Orenokos skogar till Cumana eller Guayana, och lever här sällan längre än ett par månader.

Anekdoter.

När förre Konungen i England uppsteg på tronen, öfverlemnades honom af Alderman *Baker* en lyckönskingsadress. Hertigen af *Newcastle* öfvertalte honom vid detta tillfälle att mottaga riddare-värdigheten, ehuru den förre dertill samtyckte högst ogerna. Följande dagen lyckönskade honom någon af hans vänner till denna heder, och yttrade sin förhoppning att snart få se den nya riddaren som Baronet. — "Det sker aldrig, svarade *Baker*; ty bevars Gud, att jag skulle fortplanta någon af mina dårskaper på mina efterkommande!"

Baron S****, vanligen ett mål för allas skämt i de sällskap han bivistade, frågade en dag skådespelaren H** hvarför han alltid spelte narren i comedien. "Just af samma orsak som ni, min Baron — af brist — jag af brist på penningar — ni af brist på förstånd."

Ärkebiskoppen i Paris hade en dag poeten *Malherbe* hos sig till middagen. Efter måltiden satte sig *Malherbe* helt makligt i en länstol och sof. Ändtligen väcktes han af den högvördigste fadren själf, för att med honom höra predikan. "Ack," sade poeten, "i en så beqväm stol sofver jag mycket bra ändå."

En andryg Grefve råkade att vid ett tillfälle få en nyadlad granne vid bordet, hvars farfar varit skrädare. För att förödmjuka denna så kallade *Parvenu* ledde Grefven samtalet på sin garderobe, och utbrast ändtligen, i det han klappade den förra på axeln: "I sanning jag måste ännu berömma er farfar på sin döda mull, för det han gjorde de bästa frackar jag någonsin burit." — "Det är mig ganska väl bekant," svarade adelsmannen; "jag har för ett par dagar sedan bränt opp de obetalta räkningarna dertföre tillika med andra odugliga papper."

Foulques de Neuilly, en namnkunnig prest på sin tid, gick till Konung *Richard* i England, och sade till honom i en profetisk ton, att han hade tre döttrar, och om han ej snart gifte bort dem, skulle han ofelbart ådraga sig ett hårdt straff. Konungen svarade: ni är en falsk profet, jag har ingen dotter. Ers Maj:t har tre, återtog *Foulques*, ärelystnad, girighet och frässeri. Skaffa dem snart ur huset, eljest gora de er mycket ondt. "Jag vill då följa ert råd och gifta bort dem," sade Konungen: "jag ger min ärelystnad åt Tempelherrarna, min girighet åt Munkarna, mitt frässeri åt Prelaterna."

N:o 88 utgifves nästa Torsdag.

Stockholm, tryckt hos JOHAN IMNELIUS, 1820.